

Regionale verscheidenheid in bevolkingsconcentraties

Deel 2: Huishoudensgrootte

Mathieu Vliegen en Niek van Leeuwen

Er bestaan soms aanzienlijke regionale verschillen in de grootte van huishoudens binnen hetzelfde type bevolkingsconcentratie. Het grootst is deze regionale verscheidenheid in alle stedelijke centra en in de zeer kleine landelijke kernen. Aan de verscheidenheid ligt wel een regionaal patroon ten grondslag. Zo zijn in Groningen, Friesland en Zeeland de huishoudens in alle daar gelegen typen landelijke kernen en stedelijke centra kleiner dan het landelijk gemiddelde. Veelal zijn daar een- en tweepersoonshuishoudens oververtegenwoordigd. Ook veel landelijke kernen en stedelijke centra in Drenthe en Noord-Holland kennen relatief kleine huishoudens. Vooral in de perifere gelegen provincies is de afwijking van het landelijk gemiddelde veelal aanzienlijk. Noord-Brabant en Zuid-Holland zijn de enige provincies waar de gemiddelde huishoudensgrootte in alle landelijke kernen en stedelijke centra uitstijgt boven het landelijk niveau, zij het soms in geringe mate. Vooral Overijssel en Flevoland worden in veel van deze typen bevolkingskernen gekenmerkt door een grote afwijking van het landelijk gemiddelde. Dit is veelal een gevolg van een oververtegenwoordiging van huishoudens met vier of meer personen.

1. Inleiding

Bevolkingskernen blijken in veel opzichten regionale verschillen te vertonen. In een eerder artikel in *Bevolkingstrends* was de aandacht gericht op de verscheidenheid in de leeftijdsopbouw van hun inwoners (Vliegen en Van Leeuwen, 2006). In dit tweede deel over de regionale verscheidenheid in bevolkingsconcentraties staan regionale verschillen in de grootte van de huishoudens centraal. Eerder is vastgesteld dat pas vanaf een bevolkingskern met 20 duizend inwoners het aandeel eenpersoonshuishoudens snel gaat stijgen en het aandeel grotere huishoudens met vier en met vijf of meer personen gaat afnemen (Vliegen en Van Leeuwen, 2005).

De vraag die in dit artikel centraal staat, heeft betrekking op regionale verschillen in de huishoudensstructuur binnen de diverse typen bevolkingsconcentraties. De nadruk ligt daarbij in eerste instantie op regionale verschillen in de gemiddelde huishoudensomvang. In tweede instantie wordt gekeken naar eventuele regionale verschillen in de samenstelling van de huishoudens naar grootte die mogelijk aan de diversiteit in gemiddelde omvang ten grondslag liggen.

Voor de beantwoording van deze vraag wordt gebruikgemaakt van de statistische gegevens die naar aanleiding van het Europese Volkstellingsprogramma op het niveau van deze ruimtelijke eenheden zijn samengesteld (CBS, 2006). De basis voor deze gegevens wordt gevormd door het bestand van de Virtuele Volkstelling 2001, waarvoor

het Sociaal Statistisch Bestand als bron heeft gediend (Linder, 2004). In de geschiedenis van de Nederlandse volkstellingen geeft de virtuele volkstelling van 2001 daarmee voor het eerst een compleet landelijk cijfermatig overzicht van het aantal huishoudens per afzonderlijke bevolkingskern en van hun samenstelling naar grootte. In de traditionele volkstellingen tot 1971 is namelijk van een dergelijk overzicht geen sprake. De betreffende publicaties beperkten zich tot een overzicht van het aantal inwoners (zie onder meer CBS, 1981). Ook in de monografie over groeiende en kwijnende plattelandskernen met betrekking tot de volkstelling van 1971, kwamen huishoudens niet aan de orde (Groot, 1980).

Een bevolkingskern is een morfologisch aaneengesloten bebouwd gebied met een duidelijk herkenbaar stratenpatroon, waarin zich minimaal 25 woningen bevinden. Gehuchten of dorpen in de vorm van een lintbebouwing langs wegen, kanalen en rivieren of soortgelijke nederzettingvormen in het landelijke gebied vallen er niet onder (Vliegen et al., 2006). Evenals in het voorafgaande artikel over de regionale verschillen in de leeftijdsstructuur, wordt ook hier een onderscheid aangehouden tussen bevolkingskernen met minder dan 10 duizend inwoners, aangeduid als landelijke kernen, en bevolkingskernen met 10 duizend of meer inwoners, aangeduid als stedelijke centra. Afhankelijk van het inwonertal worden die landelijke kernen en stedelijke centra nog verder onderscheiden in zeer kleine, kleine, middelgrote en grote landelijke kernen of stedelijke centra. Zeer kleine, kleine, middelgrote en grote landelijke kernen zijn achtereenvolgens kernen met minder dan 500 inwoners, 500 tot 2 duizend inwoners, 2 duizend tot 5 duizend inwoners en 5 duizend tot 10 duizend inwoners. Zeer kleine, kleine, middelgrote en grote stedelijke centra zijn achtereenvolgens centra met 10 duizend tot 20 duizend, 20 duizend tot 50 duizend, 50 duizend tot 100 duizend en 100 duizend of meer inwoners.

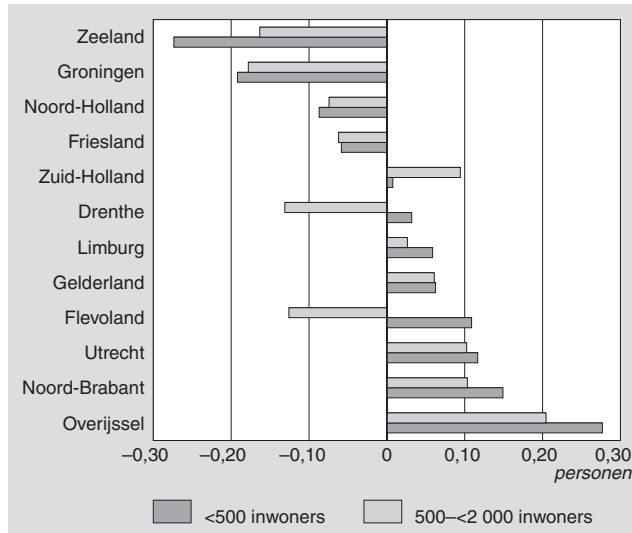
2. Regionale verscheidenheid landelijke kernen

Zeer kleine en kleine landelijke kernen

In de Zeeuwse en Groningse *zeer kleine landelijke kernen* zijn de huishoudens het minst omvangrijk. In vergelijking met het landelijk gemiddelde tellen die huishoudens daar gemiddeld 27, respectievelijk 19 personen minder per 100 huishoudens. Ook in de Noord-Hollandse en Friese zeer kleine landelijke kernen zijn de huishoudens gemiddeld kleiner van omvang dan het landelijk gemiddelde. In de overige provincies ligt de gemiddelde omvang van de huishoudens in dit type landelijke kern boven dat gemiddelde. Vooral de huishoudens in de zeer kleine landelijke kernen

in Overijssel, Noord-Brabant, Utrecht en Flevoland zijn gemiddeld omvangrijker. Die in de Overijsselse zeer kleine kernen spannen in dit opzicht de kroon. Per 100 huishoudens tellen de zeer kleine kernen daar gemiddeld 28 personen meer dan het landelijk gemiddelde (grafiek 1).

1. Verschil tussen de gemiddelde huishoudensgrootte per provincie en het landelijk gemiddelde: bevolkingskernen met minder dan 2 duizend inwoners, 2001

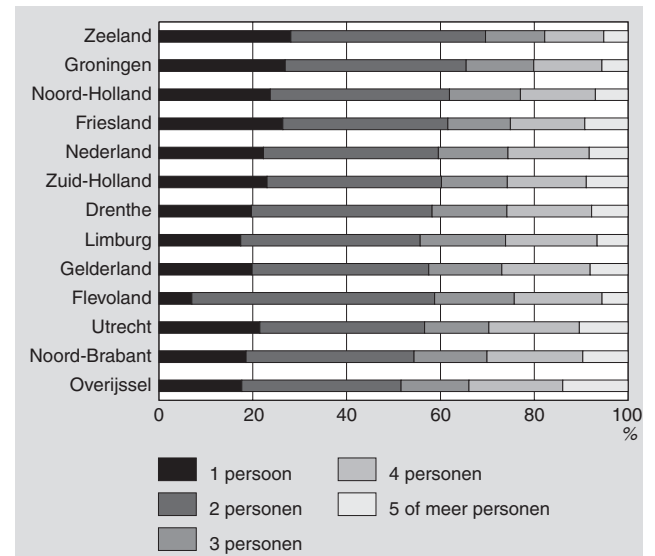
De kleinere gemiddelde omvang van de huishoudens in de Zeeuwse zeer kleine landelijke kernen is vooral toe te schrijven aan een groter aandeel een- en tweepersoons-huishoudens en een geringer aandeel in de andere huishoudentypen, vooral in de huishoudens met vier of meer personen. De kleinere gemiddelde huishoudensgrootte in de Groningse zeer kleine landelijke kernen is vooral een gevolg van een groter aandeel eenpersoonshuishoudens en een kleiner aandeel van huishoudens met vier of meer personen (grafiek 2).

De grotere gemiddelde huishoudensomvang in de Overijsselse zeer kleine landelijke kernen is vooral te wijten aan een aanzienlijk kleiner aandeel eenpersoonshuishoudens en een overeenkomstig groter aandeel huishoudens met vijf of meer personen. Ook spelen nog een geringer aandeel tweepersoonshuishoudens en een groter aandeel huishoudens met vier personen een rol. De grotere gemiddelde huishoudensomvang in de Noord-Brabantse zeer kleine landelijke kernen wordt voornamelijk bepaald door een geringer aandeel eenpersoonshuishoudens en een groter aandeel huishoudens bestaande uit vier personen. In de Utrechtse zeer kleine landelijke kernen zijn daarvoor een geringer aandeel tweepersoonshuishoudens en een groter aandeel huishoudens van vier of meer personen van belang.

Aan de relatief grotere gemiddelde omvang van de huishoudens in de zeer kleine landelijke kernen in Flevoland, ten slotte, ligt wel een zeer opmerkelijke huishoudensstructuur ten grondslag. Deze wordt daar vooral gekenmerkt door een zeer klein aandeel eenpersoonshuishoudens en een zeer groot aandeel tweepersoonshuishoudens. Het aandeel eenpersoonshuishoudens ligt er namelijk 15 procentpunten onder, en het aandeel tweepersoonshou-

dens 14 procentpunten boven het landelijk gemiddelde (grafiek 2). Eerder is voor dit type kern in Flevoland al vastgesteld dat meer dan de helft van haar inwoners tot de leeftijdsgroep van 40 tot 65 jaar behoort en dat de 65-plussers daar sterk ondervertegenwoordigd zijn. Deze sterk afwijkende leeftijdsstructuur vormt dan ook grotendeels een verklaring voor de opmerkelijke huishoudensstructuur in deze kern. Bij dit type kern betreft het 'stadsdelen' van de gemeente Lelystad die op meer dan 200 meter van de eigenlijke hoofdkern Lelystad verwijderd liggen.

2. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolkingskernen met minder dan 500 inwoners, naar provincie, 2001

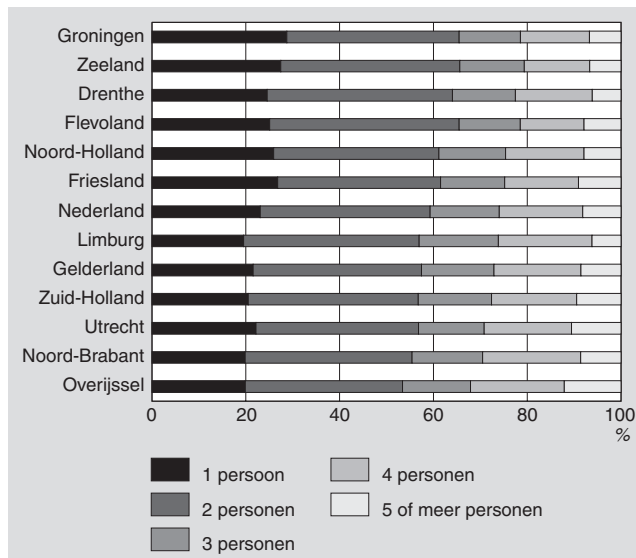

Zeeland en Groningen zijn ook de provincies waar huishoudens in de *kleine landelijke kernen* gemiddeld het minst omvangrijk zijn. Ook in Drenthe en Flevoland is het gemiddelde huishouden in dit type kern gemiddeld aanzienlijk kleiner dan het landelijk gemiddelde. Overijssel heeft de grootste huishoudens in de kleine landelijke kernen. De huishoudens zijn er gemiddeld 20 personen per 100 huishoudens groter dan de huishoudens op landelijk niveau. Ook de huishoudens in de Noord-Brabantse en Utrechtse kleine landelijke kernen zijn groter dan het landelijk gemiddelde (grafiek 1).

De kleine landelijke kernen in Groningen danken hun geringere gemiddelde huishoudensgrootte vooral aan een relatief groot aantal eenpersoonshuishoudens en een relatief kleiner aandeel huishoudens met vier personen. Hetzelfde geldt voor de Zeeuwse kleine landelijke kernen, met dien verstande dan die kernen ook nog worden gekenmerkt door een niet te verwaarlozen kleiner aandeel tweepersoonshuishoudens. De geringere gemiddelde omvang van de huishoudens in de Drentse kleine landelijke kernen is vooral een gevolg van een groter aantal tweepersoonshuishoudens in combinatie met een geringer aandeel huishoudens met vijf of meer personen. In Flevoland zijn het vooral een groter aandeel tweepersoonshuishoudens en een kleiner aandeel huishoudens met vier personen die zorgen voor een gemiddeld geringere huishoudensomvang (grafiek 3).

De grotere omvang van de huishoudens in de Overijsselse kleine landelijke kernen wordt vooral verklaard door een ondervertegenwoordiging van een- en tweepersoonshuishoudens en een oververtegenwoordiging van huishoudens met vier personen, maar vooral van huishoudens met vijf of meer personen. In de Noord-Brabantse kernen zijn het een geringer aandeel eenpersoonshuishoudens en een groter aandeel huishoudens met vier personen die grotendeels verantwoordelijk zijn voor de daar aanwezige grotere gemiddelde huishoudensomvang. In Utrecht, ten slotte, betreft het vooral het grotere aandeel huishoudens met vijf of meer personen (grafiek 3).

3. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolkingskernen met 500 tot 2 duizend inwoners, naar provincie, 2001

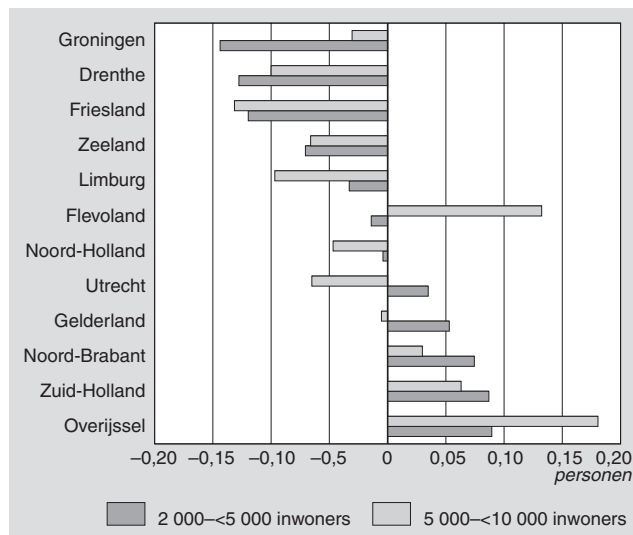
Een vergelijking van de huishoudensstructuur in de Friese en Limburgse zeer kleine en kleine landelijke kernen, ten slotte, laat grotendeels een tegenovergesteld beeld zien ten opzichte van het landelijk gemiddelde. In beide typen Friese kernen kenmerkt die huishoudensstructuur zich door een groter aandeel eenpersoonshuishoudens, een iets kleiner aandeel huishoudens met twee, drie of vier personen en een iets groter aandeel huishoudens met vijf of meer personen. In de Limburgse zeer kleine en kleine kernen treft men het omgekeerde aan.

Middelgrote en grote landelijke kernen

De *middelgrote landelijke kernen* met de meest omvangrijke huishoudens worden aangetroffen in Overijssel, Zuid-Holland en Noord-Brabant. De afwijkingen van het landelijk gemiddelde zijn hier echter kleiner dan die in de zeer kleine en kleine landelijke kernen. Het minst omvangrijk zijn de huishoudens in de middelgrote landelijke kernen in de drie noordelijke provincies (grafiek 4).

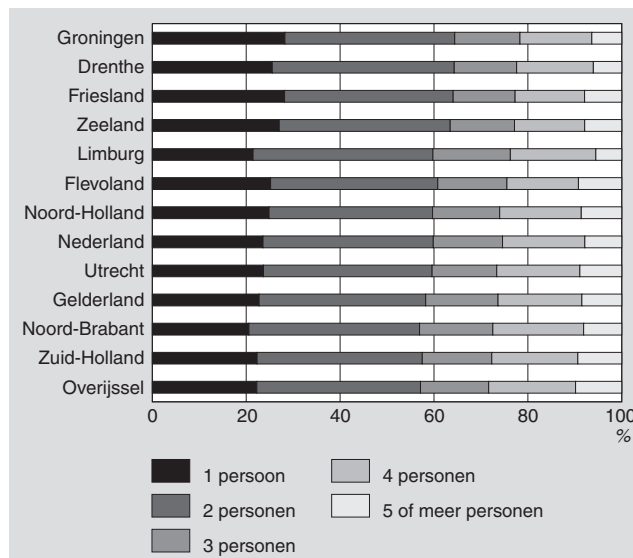
Gezien de geringe afwijkingen in de gemiddelde huishoudensomvang ten opzichte van het landelijk gemiddelde zijn er nauwelijks specifieke onderdelen in de huishoudensstructuur in de Overijsselse, de Zuid-Hollandse en Noord-

4. Verschil tussen de gemiddelde huishoudensgrootte per provincie en het landelijk gemiddelde: bevolkingskernen van 2 duizend tot 10 duizend inwoners, 2001

Brabantse middelgrote landelijke kernen aan te wijzen die voor die afwijkingen van belang kunnen zijn. Vermeldenswaard zijn alleen een groter aandeel huishoudens met vijf of meer personen in de Overijsselse en Zuid-Hollandse middelgrote kernen en een geringer aandeel eenpersoonshuishoudens in de Noord-Brabantse middelgrote kernen (grafiek 5).

5. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolkingskernen met 2 duizend tot 5 duizend inwoners, naar provincie, 2001

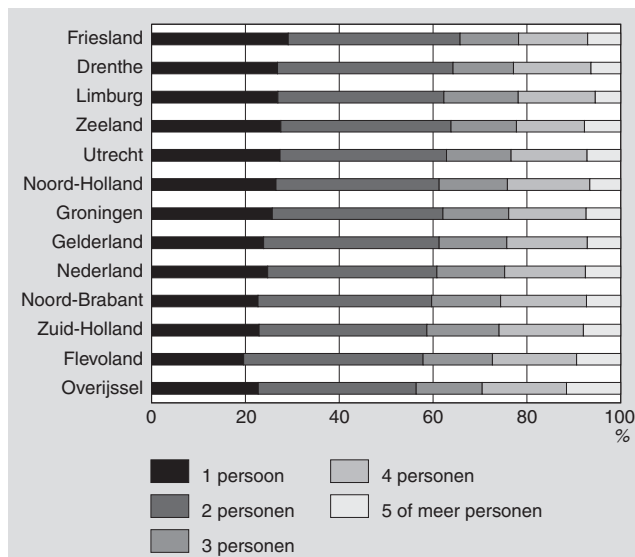
De geringere omvang van de huishoudens in de Groningse en Friese middelgrote landelijke kernen is vooral een gevolg van een aanzienlijk kleiner aandeel eenpersoonshuishoudens (5 procentpunten onder het landelijk gemiddelde) en een kleiner aandeel huishoudens met vier personen. Ter duiding van de geringere gemiddelde huishoudensomvang in de Drentse middelgrote kernen zijn vooral de grotere aandelen een- en tweepersoonshuishoudens van belang (grafiek 5).

Overigens valt de huishoudensstructuur in de Limburgse middelgrote landelijke kernen op, in die zin dat die structuur een grote overeenkomst vertoont met de huishoudensstructuur in de daar aanwezige zeer kleine en kleine landelijke kernen. Ook hier wordt de huishoudensstructuur ten opzichte van het landelijk gemiddelde gekenmerkt door een geringer aandeel eenpersoonshuishoudens, een groter aandeel huishoudens met twee, drie of vier personen en een kleiner aandeel huishoudens met vijf of meer personen.

De *grote landelijk kernen* met een geringere gemiddelde huishoudensomvang – met 10 of meer personen per 100 huishoudens boven het landelijke gemiddelde – liggen weer in een aantal perifere provincies: nu in Limburg, en opnieuw in Friesland en Drenthe. Ook de grote landelijke kernen in Zeeland en Utrecht laten een geringere gemiddelde huishoudensomvang zien, zij het dat die daar slechts 7 personen per 100 huishoudens boven het landelijk gemiddelde ligt. De grote landelijke kernen met een grotere gemiddelde omvang van de huishoudens liggen in de eerste plaats opnieuw in Overijssel, en in de tweede plaats nu in Flevoland (grafiek 4).

De belangrijkste reden voor de gemiddeld geringere huishoudenomvang in de Friese grote landelijke kernen vormt een grote oververtegenwoordiging van eenpersoonshuishoudens en een ondervertegenwoordiging van huishoudens met drie en vier personen. Ook in de grote landelijke kernen in Drenthe en Limburg geldt vooral de oververtegenwoordiging van de eenpersoonshuishoudens als belangrijkste reden voor de daar aanwezige geringere gemiddelde omvang van de huishoudens. Dit geldt overigens ook voor de Zeeuwse en Utrechtse grote landelijke kernen. In Limburg komt daarbij nog een ondervertegenwoordiging van de huishoudens met vijf of meer personen (grafiek 6).

6. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolgingskernen met 5 duizend tot 10 duizend inwoners, naar provincie, 2001

Van belang voor de gemiddeld grotere huishoudenomvang in de Overijsselse grote landelijke kernen is vooral een grote oververtegenwoordiging van huishoudens met vijf of

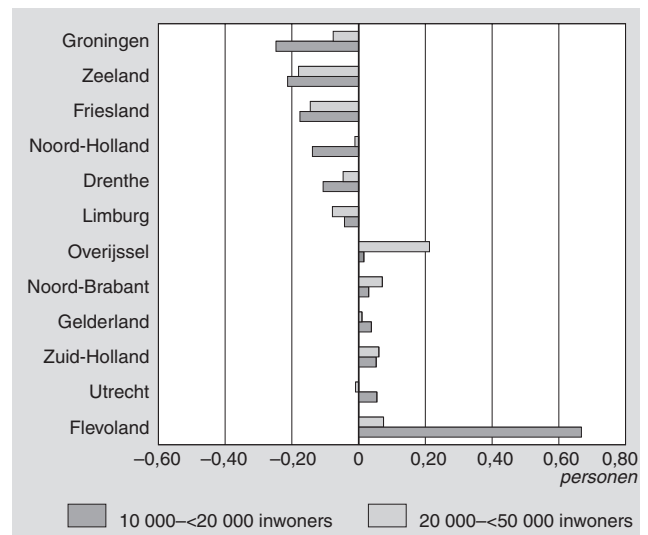
meer personen (4 procentpunten boven het landelijk gemiddelde). Daarnaast zijn in deze grote kernen ook de een- en tweepersoonshuishoudens ten opzichte van het landelijk gemiddelde ondervertegenwoordigd. In de grote landelijke kernen in Flevoland daarentegen zorgt vooral een sterke ondervertegenwoordiging van de eenpersoonshuishoudens, met 5 procentpunten onder het landelijk gemiddelde, voor de daar aanwezige gemiddeld grotere huishoudensomvang. Daarnaast zijn er de huishoudens met twee personen en de huishoudens met vijf personen oververtegenwoordigd (grafiek 6).

3. Regionale verscheidenheid stedelijke centra

Zeer kleine en kleine stedelijke centra

De regionale verscheidenheid in de *zeer kleine stedelijke centra* is wat betreft de gemiddelde huishoudensomvang zeer groot. Het verschil tussen de zeer kleine stedelijke centra met de grootste en kleinste gemiddelde omvang van de huishoudens bedraagt namelijk 92 personen per 100 huishoudens (grafiek 7). Het meest omvangrijk zijn gemiddeld de huishoudens in de zeer kleine stedelijke centra in Flevoland. Per 100 huishoudens ligt die gemiddelde omvang daar 67 personen boven het landelijk gemiddelde. Een grote bijdrage daaraan levert Urk, waar een gemiddeld huishouden uit 3,65 personen bestaat. De overige zeer kleine stedelijke centra in Overijssel, Gelderland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant vertonen daarentegen slechts een iets bovengemiddelde huishoudensomvang (grafiek 7).

7. Verschil tussen de gemiddelde huishoudensgrootte per provincie en het landelijk gemiddelde: bevolkingskernen van 10 duizend tot 50 duizend inwoners, 2001

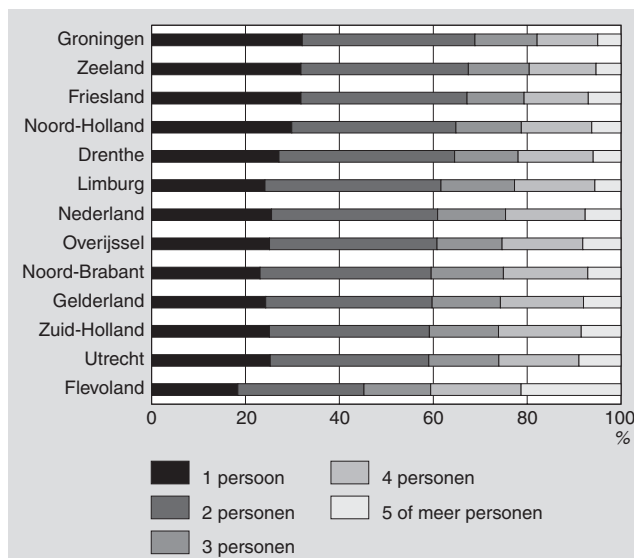

De huishoudens in de zeer kleine stedelijke centra in Groningen, Friesland en Zeeland zijn gemiddeld aanzienlijk geringer van omvang. Per 100 huishoudens ligt die omvang in de Groningse zeer kleine stedelijke centra 25 personen, en in de overeenkomstige Zeeuwse en Friese centra 21, respectievelijk 18 personen onder het landelijk gemiddelde.

De aanzienlijk grotere huishoudensomvang in de zeer kleine stedelijke centra in Flevoland wordt hoofdzakelijk bepaald door een zeer grote oververtegenwoordiging van huishoudens met vijf of meer personen en een grote ondervertegenwoordiging van een- en tweepersoonshuishoudens. Het aandeel huishoudens met vijf of meer personen bedraagt daar namelijk 14 procentpunten meer dan het landelijk gemiddelde en het aandeel een- en tweepersoonshuishoudens 7, respectievelijk 9 procentpunten minder dan het landelijk gemiddelde (grafiek 8).

Aan de aanzienlijk geringere gemiddelde omvang van de huishoudens in de Groningse, Zeeuwse en Friese zeer kleine stedelijke centra draagt vooral het grote aandeel eenpersoonshuishoudens bij. Dat ligt er 7, respectievelijk 6 procentpunten boven het landelijke gemiddelde. Ook van belang is daar het aandeel huishoudens met vier personen (3 tot 4 procentpunten onder het landelijk gemiddelde; grafiek 8).

8. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolkingskernen met 10 duizend tot 20 duizend inwoners, naar provincie, 2001

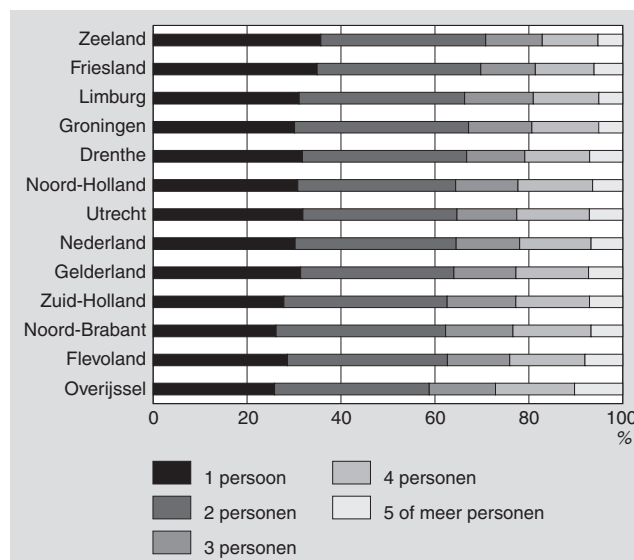
Opvallend is opnieuw de huishoudensstructuur in de Limburgse zeer kleine stedelijke centra. Die structuur komt weer grotendeels overeen met de huishoudensstructuur in de zeer kleine, kleine en middelgrote landelijke kernen. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde kenmerkt die structuur zich ook hier weer door een geringer aandeel eenpersoonshuishoudens, een groter aandeel huishoudens met twee, drie of vier personen en een kleiner aandeel huishoudens met vijf of meer personen.

De regionale verscheidenheid in de kleine stedelijke centra ten aanzien van de gemiddelde huishoudensomvang is veel minder groot dan die in de voorafgaande zeer kleine stedelijke centra. De kleine stedelijke centra waarin de huishoudens gemiddeld het grootst zijn, liggen opnieuw in Overijssel. Gemiddeld tellen daar 100 huishoudens 21 personen meer dan het landelijk gemiddelde. De kleine stedelijke centra met een geringere gemiddelde huishoudensomvang liggen in Friesland en Zeeland, met 18, respectievelijk 14 personen per 100 huishoudens minder dan het

landelijk gemiddelde. Na de kleine stedelijke centra in deze twee provincies komen eerst de overeenkomstige centra in de andere drie perifeer gelegen provincies – Limburg, Groningen en Drenthe – met een geringere gemiddelde huishoudensgrootte. De afwijking van het landelijke gemiddelde is daar echter minder groot (grafiek 7).

De belangrijkste onderdelen in de huishoudensstructuur ter duiding van de grotere gemiddelde huishoudensomvang in de Overijsselse kleine stedelijke centra zijn het geringere aandeel eenpersoonshuishoudens en het grotere aandeel huishoudens met vijf of meer personen. Voor de geringere huishoudensgrootte in de Zeeuwse en Friese kleine stedelijke centra zijn hoofdzakelijk het grotere aandeel eenpersoonshuishoudens en het kleinere aandeel huishoudens met vier personen verantwoordelijk (grafiek 9).

9. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolkingskernen met 20 duizend tot 50 duizend inwoners, naar provincie, 2001

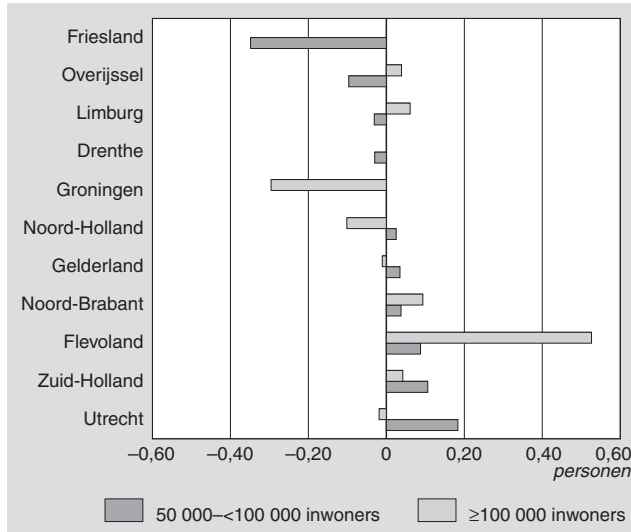
Middelgrote en grote stedelijke centra

De middelgrote stedelijke centra met de grootste gemiddelde huishoudensomvang liggen in Utrecht (twee centra), Zuid-Holland (drie centra) en Flevoland (een centrum). In Utrecht tellen deze middelgrote centra gemiddeld 18 personen per 100 huishoudens en in Zuid-Holland 11 personen per 100 huishoudens meer dan het landelijk gemiddelde. In het Flevolandse middelgrote stedelijk centrum zijn dat 9 personen per 100 huishoudens meer dan dat gemiddelde. De huishoudens zijn gemiddeld het kleinst in het enige middelgrote stedelijke centrum in Friesland. De huishoudensomvang telt in dat centrum per 100 huishoudens gemiddeld 35 personen minder dan het landelijk gemiddelde. Ook in de vier Overijsselse middelgrote stedelijke centra zijn de huishoudens er gemiddeld kleiner (grafiek 10).

De grotere gemiddelde huishoudensomvang in de Utrechtse middelgrote stedelijke centra is vooral te wijten aan een ondervertegenwoordiging van de eenpersoonshuishoudens (5 procentpunten minder dan het landelijk gemiddelde). Ook zijn de grotere huishoudens (met vier personen

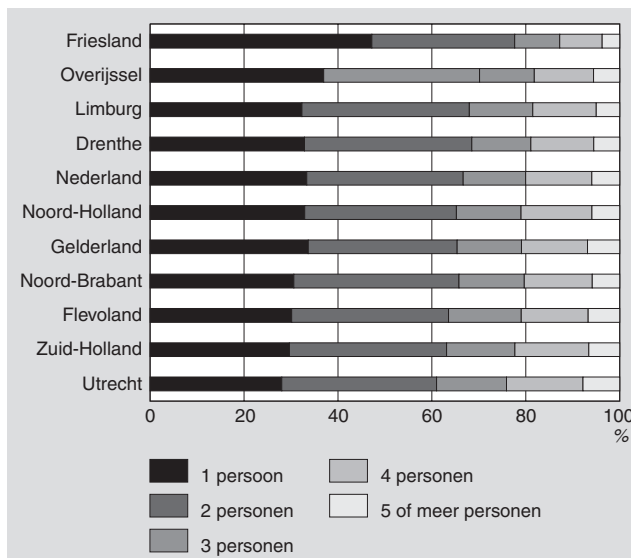

10. Verschil tussen de gemiddelde huishoudensgrootte per provincie en het landelijk gemiddelde: bevolkingskernen van 50 duizend of meer inwoners, 2001

en met vijf of meer personen) er oververtegenwoordigd (grafiek 11).

11. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolkingskernen met 50 duizend tot 100 duizend inwoners, naar provincie, 2001

De relatief kleinere huishoudensomvang in het Friese middelgrote stedelijk centrum weerspiegelt een sterk afwijkende huishoudensstructuur. Vooral de eenpersoonshuishoudens zijn er, met 14 procentpunten, ten opzichte van het landelijk gemiddelde oververtegenwoordigd. Alle andere huishoudentypen zijn er ondervertegenwoordigd, in het bijzonder de huishoudens met vier personen. De geringere huishoudensomvang in de Overijsselse middelgrote stedelijke centra is voornamelijk een gevolg van een oververtegenwoordiging van de eenpersoonshuishoudens.

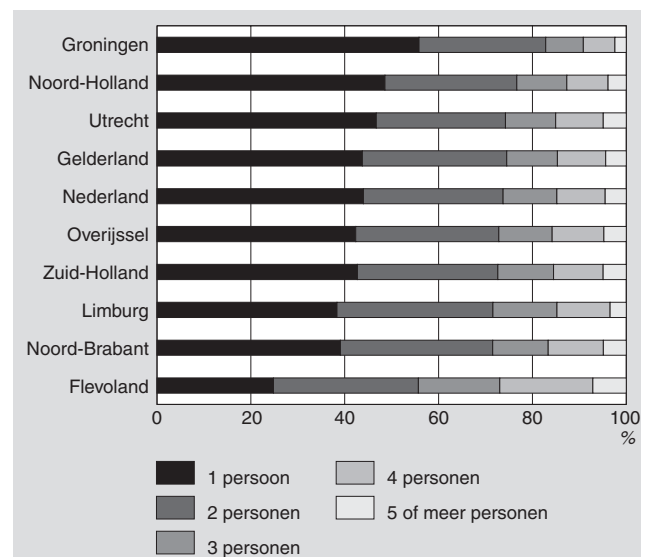
Wat betreft de grote stedelijke centra zijn de huishoudens gemiddeld het grootst in het enige grote stedelijke centrum in Flevoland, met 53 personen per 100 huishoudens meer dan het landelijk gemiddelde. Daarentegen zijn de huishou-

dens gemiddeld het kleinst in het enige stedelijke centrum in Groningen, met 30 personen per 100 huishoudens minder dan het landelijk gemiddelde. Daarmee is de regionale verscheidenheid in de *grote stedelijke centra* wat betreft de gemiddelde huishoudensomvang met een verschil van 83 personen per 100 huishoudens het grootst, na de verscheidenheid in de zeer kleine stedelijke centra (grafiek 10).

Behalve deze twee grote stedelijke centra zijn voor de regionale verscheidenheid in dit type stedelijk centrum ook de centra in twee andere provincies relevant. Dit zijn de vier Noord-Brabantse grote stedelijke centra met een grotere gemiddelde huishoudensomvang enerzijds en de drie Noord-Hollandse grote stedelijke centra met een geringere gemiddelde huishoudensomvang anderzijds. Het verschil tussen de Noord-Brabantse en Noord-Hollandse centra bedraagt echter maar 19 personen per 100 huishoudens.

Gezien het grote verschil in de gemiddelde huishoudensomvang tussen het Flevolandse en het Groningse grote stedelijke centrum vertonen deze stedelijke centra onderling een nogal afwijkende huishoudensstructuur. De eenpersoonshuishoudens in het Flevolandse grote stedelijke centrum zijn aanzienlijk ondervertegenwoordigd, met 19 procentpunten onder het landelijke gemiddelde. In het Groningse grote stedelijke centrum daarentegen is dit type huishouden met 12 procentpunten boven het landelijk gemiddelde oververtegenwoordigd. Verder wonen in het grote stedelijke centrum in Flevoland veel meer huishoudens met drie, vier en vijf of meer personen. In het stedelijke centrum in Groningen zijn juist alle typen meerpersoonshuishoudens ondervertegenwoordigd (grafiek 12). Deels analoge verschillen in huishoudensstructuur bestaan tussen de grote stedelijke centra in Noord-Holland en in Noord-Brabant, al zijn die verschillen minder uitgesproken. In de Noord-Hollandse grote stedelijke centra zijn eenpersoonshuishoudens oververtegenwoordigd met 5 procentpunten meer dan het landelijk gemiddelde. In Noord-Brabant is dit type huishouden in de daar gelegen grote stedelijke centra ondervertegenwoordigd, met 5 procentpunten minder dan dat gemiddelde.

12. Aandeel huishoudens naar grootte in bevolkingskernen met 100 duizend of meer inwoners, naar provincie, 2001

4. Besluit

Er blijkt soms een aanzienlijke regionale verscheidenheid per type bevolkingskern te bestaan in de gemiddelde huishoudensomvang en in de huishoudensstructuur. Een grotere regionale verscheidenheid wordt vooral aangetroffen in sommige typen stedelijk centrum, en een geringere regionale verscheidenheid in sommige typen landelijke kern.

Misschien nog belangrijker is de constatering dat alle typen landelijke kernen met de geringste gemiddelde huishoudensomvang in een aantal perifere provincies liggen, vooral die in het noorden en zuidwesten van het land. Dit geldt grotendeels ook voor alle typen stedelijk centrum. De uitzonderingen betreffen de middelgrote en grote stedelijke centra. Vooral in de perifeer gelegen provincies Zeeland en Groningen zijn de huishoudens in diverse typen landelijke kern gemiddeld relatief klein van omvang. In de stedelijke centra zijn dat vooral de huishoudens in die centra in Friesland.

Landelijke kernen met de grootste gemiddelde huishoudensomvang liggen voornamelijk in Overijssel en Noord-Brabant. In Overijssel is dit het geval voor alle typen landelijke kern en in Noord-Brabant voor de zeer kleine, kleine en middelgrote landelijke kernen. Flevoland is koploper wat betreft de aanwezigheid van grotere huishoudens in de stedelijke centra. Opmerkelijk is de positie van de landelijke kernen en stedelijke centra in Gelderland. De gemiddelde omvang van de huishoudens in die kernen en centra liggen daar het dichtst bij de landelijke gemiddelden. Nergens komen zij voor in het rijtje met landelijke kernen of stedelijke centra met de grootste of kleinste gemiddelde huishoudensomvang.

De grootste en kleinste gemiddelde huishoudensomvang in de onderscheiden typen landelijke kern en stedelijk centrum wordt in iedere provincie voornamelijk bepaald door de aanwezigheid van eenpersoonshuishoudens.

Literatuur

CBS, 1981, Plaatselijke indeling. Bevolking van plaatsen en aaneengebouwde plaatsen (agglomeraties). 14e Algemene Volkstelling, annex Woningtelling, 23 februari 1971. Serie B, deel 1B. Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage.

CBS, 2006, Bevolkingskernen, 2001. CBS website. Thema Ruimte, Cijfers, Ruimtelijke gegevens, www.cbs.nl.

Groot, J.P., 1980, Groeiende en kwijnende plattelandskernen. Monografieën Volkstelling 1971, no.14. Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage.

Linder, F. 2004, The use of administrative registers and sample surveys in the Dutch Census of 2001. In: Schulte Nordholt, E., M. Hartgers and R. Gircour (eds.), The Dutch Virtual Census of 2001. Analysis and Methodology, blz. 243–260. Statistics Netherlands, Voorburg/Heerlen.

Vliegen, M. en N. van Leeuwen, 2005, Bevolkingsconcentraties: van kleine kernen tot grote agglomeraties. Bevolkingstrends 53(4), blz. 14–21.

Vliegen, M. en N. van Leeuwen, 2006, Regionale verscheidenheid in bevolkingsconcentraties. Deel 1: Gemiddelde leeftijd en leeftijdsopbouw. Bevolkingstrends 54(1), blz. 54–60.

Vliegen, M., N. van Leeuwen en F. Kerkvliet, 2006, Bevolkingskernen in Nederland opnieuw afgebakend. CBS website. Thema Ruimte, Publicaties, www.cbs.nl.